

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 2

DOM
2019-04-10
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
T 16608-17

PARTER

Kärande

Diskrimineringsombudsmannen
Box 4057
169 04 Solna

Ombud: Anna Rosenmüller Nordlander
c/o Diskrimineringsombudsmannen
Box 4057
169 04 Solna

Svarande

Svenska Kommunalarbetsförbundet, 802001-7888
Box 19039
104 32 Stockholm

Ombud: Förbundsjuristen Annika Ewerblad
c/o LO-TCO Rättsskydd AB
Box 1155
111 81 Stockholm

DOMSLUT

1. Svenska Kommunalarbetsförbundet förpliktas att till A.A. betala 30 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 15 januari 2018 till dess betalning sker.
3. Svenska Kommunalarbetsförbundet ska ersätta Diskrimineringsombudsmannen för dess rättegångskostnader med 9 261 kr.

Dok.Id 1977457

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Scheelegatan 7

Telefon
08-561 652 10

E-post:
stockholms.tingsratt.avdelning2@dom.se
www.stockholmstingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

A.A. är född 1968. Den 26 september 2016 började hon studera på vård- och omsorgsprogrammet inom den kommunala vuxenutbildningen. I samband med detta ansökte hon om studerandemedlemskap i Svenska kommunalarbetsförbundet (Förbundet). Ett studerandemedlemskap innebär att medlemmen har samma förmåner som ingår i det ordinarie medlemskapet men att det är avgiftsfritt. A.A. ansökan avslogs av Förbundet den 6 oktober 2016. I motiveringen anges att hennes utbildning inte ger rätt till studerandemedlemskap och att hon för ett sådant måste gå på ett gymnasieprogram som är yrkesinriktat och tänkt att leda till en anställning inom Förbundets yrkesområden.

Förbundet och DO har i sina inlagor omväxlande använt begreppen kommunala vuxenskolan, kommunal vuxenutbildning och Komvux samt ungdomsskolan och gymnasieskolan. I domen används genomgående begreppen *vuxenutbildning* och *gymnasieskolan*.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) för talan för A.A. med stöd av 6 kap. 2 § diskrimineringslagen (2008:567). A.A. har medgett att DO för hennes talan.

YRKANDEN M.M.

Diskrimineringsombudsmannen yrkar att Förbundet ska förpliktas att till A.A.

betala diskrimineringsersättning med 30 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämning till dess att full betalning sker.

Förbundet har bestritt käromålet i sin helhet. Det yrkade beloppet har vitsordats som skäligt i och för sig. Sättet att beräkna ränta har vitsordats.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Målet har avgjorts utan huvudförhandling. Parterna har slutfört sin talan.

GRUNDER

DO

A.A. studerar inom vård- och omsorgsprogrammet på den kommunala vuxenutbildningen. Hon har nekats studerandemedlemskap i Förbundet med motiveringen att ett medlemskap endast är öppet för personer som genomgår utbildning i gymnasieskolan. Förbundet har därigenom missgynnat A.A. genom att behandla henne sämre än andra behandlas i en jämförbar situation. Missgynnandet har samband med A.A. ålder eftersom hon på grund av sin ålder inte kan genomgå utbildning i gymnasieskolan. Förbundet har därför utsatt A.A. för diskriminering i strid med 2 kap. 1 § jämfört med 2 kap. 11 § diskrimineringslagen. Kommunal ska därför betala diskrimineringsersättning för den kränkning som diskrimineringen inneburit enligt 5 kap. 1 § samma lag.

Förbundet

Förbundet har inte nekat A.A. inträde i Förbundet på grund av hennes ålder, utan för att hon inte studerar vid gymnasieskolan. Ingen som studerar på vuxenutbildning, oavsett ålder, har rätt till inträde i Förbundet enbart på grund av studierna. Förbundet har således inte behandlat A.A. sämre än vad andra skulle ha behandlats i en jämförbar situation. A.A. hade redan varit ute i arbetslivet innan hon började studera och hennes utbildning skiljer sig från utbildningen inom gymnasieskolan. Hon har därför inte befunnit sig i en jämförbar situation med en elev i gymnasieskolan.

UTVECKLING AV TALAN

DO

Förbundet nekade A.A. studerandemedlemskap eftersom hennes utbildning inte gav rätt till sådant medlemskap. Genom att Förbundet i sina stadgar utformat medlemsregeln så att den kopplas till att utbildningen ska läsas i gymnasieskolan, som i sin tur har ett ålderskriterium enligt 15 kap. 5 § skollagen (2010:800), har Förbundet som förutsättning för studerandemedlemskap uppställt ett kriterium som bygger på ålder. Kriteriet att endast studenter som läser på gymnasieskolan kan antas som studerandemedlem är således inte neutralt utan oupplösligt förenat med studentens ålder och därmed direkt diskriminerande. A.A.

har på grund av sin ålder, vilken vid tidpunkten för ansökan var 47 år, ingen möjlighet att läsa gymnasieutbildning vid gymnasieskolan. Ett i förhållande till ålder neutralt utformat kriterium hade inneburit att den som genomgår en för Förbundet relevant yrkesinriktad utbildning på gymnasienivå har rätt till studerandemedlemskap. Det som skiljer A.A. från studenterna vid gymnasieskolan är inte den utbildning hon läser, utan hennes ålder. Förbundet har hänvisat till att Förbundet inte förfogar över åldersregeln för gymnasieskolan då den slås fast i 15 kap. 5 § skollagen. En hänvisning till att ett kriterium bygger på ett annat kriterium uppställt i lag utesluter inte att det kan vara fråga om diskriminering.

Förbundet har anfört att en utbildning i gymnasieskolan inte är jämförbar med vuxenutbildningen under den tid som studierna pågår eftersom utbildningen är organiserad på annat sätt. I andra sammanhang har dock Förbundet bedömt utbildningarna är jämförbara. Förbundet medverkar tillsammans med bl. a. representanter för Vårdföretagarna och SKL inom föreningen Vård- och omsorgscollege vars syfte är att trygga framtida personal- och kompetensförsörjning inom vård och omsorg. Föreningen Vård- och omsorgscollege uppställer bl. a. kvalitetskrav på vuxenutbildningarna. Det är också en kvalitetsstämpel som visar att den som utbildat sig inom ett Vård- och omsorgscollege har gått en utbildning i nära samverkan med arbetslivet och därmed har goda chanser att få jobb. A.A.

studerade på vuxenutbildning som certifierats av Föreningen Vård- och omsorgscollege. Det framstår därför inte som konsekvent att Förbundet nu hävdar att en gymnasieutbildning i vuxenutbildningens regi inte skulle vara jämförbar med en gymnasieutbildning i gymnasieskolan. DO gör inte gällande att alla vuxenutbildningar motsvarar den utbildning som ges inom gymnasieskolan. Däremot är den utbildning som A.A. har gått jämförbar med gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Hennes utbildning har certifierats av Föreningen Vård- och omsorgscollege.

Kausalsambandet mellan missgynnandet och grunden för talan är tydligt. Frågan om verklig eller hypotetisk jämförelseperson är därför av underordnad betydelse. A.A.

har dock missgynnats i förhållande till personer som med hänsyn till sin ålder går eller kan gå i en relevant utbildning i en gymnasieskola. Kriteriet att gymnasieutbildningen måste genomgå i gymnasieskolans regi är ett kriterium som är oupplösligt förenat med ålder och därför direkt diskriminerande. Kriteriet är inte neutralt och ska inte bedömas enligt reglerna om indirekt diskriminering.

Förbundet

Förbundet organiserar över 500 000 medlemmar varav 3 884 är studerandemedlemmar. Rätt till inträde i Förbundet har i huvudsak arbetstagare som är anställda inom Förbundets organisationsområde. Även andra arbetstagare kan dock enligt gränsöverenskommelser med andra fackliga organisationer ha rätt att tillhöra Förbundet.

Ett undantag från regeln om anställning är studerandemedlemskapet. Studerande som genomgår yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan, som syftar till anställning inom Förbundets organisationsområde, har enligt Förbundets stadgar rätt att bli studerandemedlem i Förbundet.

För gymnasieskolan finns det en överenskommelse inom Landsorganisationen (LO) om fördelningen av gymnasieskolans yrkesinriktade program när det gäller skol-

information. Förbundet ansvarar för tre program: barn- och fritids-, naturbruks- samt vård- och omsorgsprogrammet. Huvuddelen av de yrken som de tre programmen leder till är sådana som Förbundet organiserar. Studerande vid dessa tre yrkesinriktade program har rätt att bli studerandemedlemmar i Förbundet, oavsett ålder. Det är således LO:s gränsdragning som styr vilka som kan erhålla studerandemedlemskap hos Förbundet. Vilka som har möjlighet att studera vid gymnasieskola avgörs av 15 kap. 5 § skollagen och är inget som Förbundet förfogar över.

Studerandemedlemskapet infördes år 1993 och blev avgiftsbefriat år 2007, efter att Förbundet på kongressen år 2004 beslutat att intensifiera skolinformationen. Genom medlemskapet önskade Förbundet värna om en samverkan mellan skolliv och yrkesliv. Förbundet har velat bygga tidiga relationer för resten av yrkeslivet och värva både medlemmar och blivande förtroendevalda som kan föra Förbundets värderingar och traditioner vidare. Erfarenheten är att det är lättare att värva ungdomar i skolan än senare i yrkeslivet. Förbundet samarbetar också med gymnasieskolorna genom att delta på programråd. Ett närmare samarbete mellan utbildning, praktik och arbetsliv anses öka både studenternas anställningsbarhet och trygghet när de ska ut i arbetslivet för första gången. De studerande får exempelvis information om hur det fungerar i arbetslivet, hur lön sätts, hur kollektivavtal fungerar, vilka anställningsformer det finns m.m. En vuxenstuderande har redan arbetat och har egna erfarenheter av arbetslivet. Dessutom har den personen under sitt arbetsliv redan haft möjlighet att ta ställning till ett medlemskap i en facklig organisation.

Det finns stora skillnader mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Den yrkesutbildning som finns i gymnasieskolan är fastställd enligt en nationell plan och är densamma i hela landet. Vuxenutbildningarna är inte lika enhetliga. Det är stora variationer i längd, studietakt, omfattning, innehåll och vem som anordnar utbildningen. Vård- och omsorgsprogrammet finns inte inom vuxenutbildningen, vilken är uppbyggd så att de studerande själv väljer kurser. Vissa av kurserna leder till arbete inom Förbundets avtalsområde, andra behöver inte göra det. Inom vuxenutbildningen finns också utbildningsmoment som kan valideras och därför

hoppas över. Hur en persons tidigare kunskaper värderas kan skilja sig åt mellan olika skolor. Variationen av kurser gör att det är komplext att överblicka vuxenutbildningen. Det blir svårt att skapa tydliga, hållbara regler om vem som får bli studerandemedlem i Förbundet, vilket även kan skapa utrymme för godtycke.

Studerandemedlemskapet har inget samband med ålder. Det går att söka till vuxenutbildning det år man fyller 20 år men även om man är yngre än 20 år under förutsättning att man avslutat gymnasieskolan. Det innebär att en person som är yngre än 20 år och studerar vid gymnasieskolan kan bli studerandemedlem medan en person som är yngre än 20 år som studerar vid vuxenutbildning inte kan bli det.

A.A. har inte missgynnats i förhållande till någon faktisk eller hypotetisk jämförbar person. Hon har varit ute i yrkeslivet och därigenom erhållit erfarenheter av arbetslivet. Hon har haft andra förutsättningar att bli medlem jämfört med en person som går i gymnasieskolan. Hon har inte heller varit i en jämförbar situation med hänsyn tagen till att vuxenutbildningen har en annorlunda utformning i förhållande till den nationella gymnasieutbildningen.

UTREDNING OCH HANDLÄGGNING

DO har åberopat skriftlig bevisning. Förbundet har inte åberopat någon bevisning.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Diskrimineringslagen

Enligt 1 kap. 4 § 1 diskrimineringslagen innebär direkt diskriminering, såvitt det är av betydelse i detta fall, att någon missgynnas genom att behandlas, har behandlats, eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation om missgynnandet har samband med ålder. I 2 kap. 11 § samma lag anges, såvitt nu är av intresse, att förbudet mot

diskriminering gäller i fråga om medlemskap eller medverkan i arbetstagarorganisation och förmåner som sådan organisation tillhandahåller sina medlemmar. För vissa diskrimineringsförbud i diskrimineringslagen finns undantag för viss särbehandling som har samband med ålder. Något sådant undantag finns inte från diskrimineringsförbudet i 2 kap. 11 § diskrimineringslagen.

Enligt 6 kap. 3 § diskrimineringslagen skapas det en presumtion för att diskriminering skett om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon blivit diskriminerad. Vilka omständigheter som är presumerande, och som käranden då ska styrka, får bestämmas i varje enskilt fall (jfr NJA 2006 s. 170). För att bryta presumtionen ska svaranden visa att diskriminering eller repressalier inte har förekommit, exempelvis genom att visa att ett faktiskt missgynnande inte har haft samband med en diskrimineringsgrund. Trots bevisbörderegeln utformning kan båda parternas bevisning prövas i ett sammanhang när det är ändamålsenligt (jfr prop. 2008/09:95 s. 443 f.).

Tingsrätten har alltså först att ta ställning till om A.A. har blivit missgynnad och sedan, om ett missgynnande skett, till om hon behandlats sämre än någon annan behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation. Om tingsrätten kommer fram till att hon behandlats sämre ska rätten pröva om det finns ett orsakssamband mellan hennes ålder och skillnaden i behandlingen.

Skollagen

I målet har parterna hänvisat till 15 kap. 5 § och 20 kap. 20 § skollagen. Enligt 15 kap. 5 § i nämnda lag ska gymnasieskolan vara öppen endast för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år eller, i fall som avses i 36 § (svårt rörelsehindrade), 21 år.

Enligt 20 kap. 20 § första och andra styckena skollagen är en vuxen behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon

fyller 20 år om han eller hon är bosatt i landet, saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge, har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och i övrigt uppfyller föreskrivna villkor. Behörig är också den som är yngre än vad som anges ovan men som har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

DO har också hänvisat till 20 kap. 3 § andra stycket skollagen där det anges att den kommunala vuxenutbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå, gymnasial nivå och som svenska för invandrare, samt till 20 kap. 4 § andra stycket vilken stadgar att utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar det som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Tingsrättens bedömning

Har ett missgynnande skett?

DO har anfört att Förbundet missgynnat A.A. genom att behandla henne sämre, genom att avslå ansökan, än andra behandlas i en jämförbar situation. Förbundet har anfört än att A.A. inte har missgynnats i förhållande till någon faktisk eller hypotetisk jämförelseperson.

En behandling är missgynnande om den kan sägas medföra en skada eller en nackdel för den enskilde. Det som typiskt sett är förenat med faktisk förlust, obehag eller liknande är missgynnande. Ett exempel på missgynnande som ges i förarbetena är att gå miste om en förmån (jfr prop. 2007/08:95 s. 486 f.).

Det är ostridigt i målet att A.A. nekats studerandemedlemskap i Förbundet. Detta beslut har inneburit att hon gått miste om att utan avgift få bli medlem i Förbundet med de medlemsförmåner som ett medlemskap annars innebär. Enligt tingsrätten är det därmed visat att A.A. blivit missgynnad.

Jämförbar situation

Nästa steg i bedömningen av om diskriminering skett är att konstatera om personen som anser sig vara diskriminerad har behandlats sämre än vad någon eller några andra personer har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation. Det är naturligt att denna jämförelse görs med en faktisk person, det är dock inte nödvändigt utan jämförelsen kan göras med en hypotetisk jämförelseperson, särskilt när det är fråga om påstådd åldersdiskriminering (se a prop. s. 487 f.).

I målet finns ingen faktisk jämförelseperson åberopad. DO har anfört att en jämförelse med en verklig eller hypotetisk jämförelseperson inte är behövlig då Förbundets regel om studerandemedlemskap bygger på ett ålderskriterium och att kausalsambandet därmed är tydligt mellan missgynnandet och diskrimineringsgrunden. För det fall en jämförelse ska göras har DO anfört att den hypotetiska jämförelseperson som A.A.

ska jämföras med är den eller de personer som med hänsyn till sin ålder går eller kan gå i en relevant utbildning i en gymnasieskola. Enligt DO är en relevant utbildning en sådan som leder till ett yrke inom Förbundets organisationsområde.

Förbundet har bestritt att A.A. kan anses ha befunnit sig i en jämförbar situation med en person som studerar på gymnasieskolan, dels då hon redan hunnit vara ute i yrkeslivet, dels då utbildningarna skiljer sig åt i enlighet med vad som redogjorts ovan.

DO har bland annat anfört att en jämförelse med en verklig eller hypotetisk jämförelseperson inte är behövlig. Det är visserligen så att det i förarbetena anges att frågan om jämförbar situation kan vara av underordnad betydelse i vissa fall, exempelvis om utgångspunkten är att i princip alla, oavsett personliga egenskaper, har en rätt att inte blir diskriminerade. Som exempel anges restaurangbesök eller butiksbesök (jrf a. prop. s. 487). Enligt tingsrättens mening rör det sig emellertid inte om en sådan situation och en bedömning av om A.A. behandlats sämre än vad någon annan har eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation ska därför göras.

En jämförelse blir rättvisande endast om personerna som jämförs befinner sig i situationer där det är rimligt eller naturligt att jämföra dem med varandra. Om det i det enskilda fallet kan anses rimligt och naturligt att olika individer behandlas lika befinner sig dessa i en jämförbar situation (a. prop. s. 487). Det krävs inte att situationerna som jämförs är identiska, utan endast att de är jämförbara (jfr AD 2011 nr 37).

Då det är utbildningsformen som avgör om en person tillåts att bli studerandemedlem eller inte ska tingsrätten pröva om den utbildning som A.A. genomgått vid vuxenutbildningen är jämförbar med utbildning inom gymnasieskolan. Enligt tingsrättens mening är det inte relevant att pröva A.A. utbildning mot alla tänkbara utbildningar inom gymnasieskolan utan mot den utbildning som motsvarar A.A. d.v.s. utbildning till undersköterska, ett yrke som ostridigt organiseras av Förbundet.

Enligt 20 kap. 3 och 4 §§ skollagen ges vuxenutbildning på gymnasial nivå och utbildningen syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar det som utbildningen i gymnasieskolan ska ge. De jämförda utbildningarna ges således på samma svårighetsnivå och med samma mål. I det aktuella fallet har A.A. erhållit en undersköterskeexamen, motsvarande den som erhålls efter att en elev genomgått vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan. Eftersom en undersköterskeexamen utfärdas efter genomgången utbildning i båda fallen kan inte innehållet i utbildningarna vara så olika att de inte kan anses jämförbara med varandra, oaktat att studietakt, längd, innehåll och utbildningsanordnare kan variera. Inte heller A.A. eventuella tidigare erfarenheter har betydelse vid jämförelsen, då den relevanta prövningen avser utbildningsformen.

Tingsrätten finner att DO visat att det finns anledning att anta att A.A. nekats studerandemedlemskap på grund av sin ålder och att DO därmed uppfyllt det beviskrav som åligger dem för att det ska skapas en presumtion för att diskriminering

skett. Därmed övergår bevisbördan på Förbundet som ska visa att någon diskriminering inte skett, vilket prövas av tingsrätten nedan.

Orsakssamband

Det kan konstateras att Förbundet haft kännedom om A.A. ålder när hon ansökte om studerandemedlemskap men att det inte har varit anledningen till att hon nekats studerandemedlemskap. Det krävs dock inte att den aktuella diskrimineringsgrunden är det enda eller det avgörande skälet för beslutet utan det räcker att någon av diskrimineringsgrunderna är en av flera orsaker till ett visst agerande (a. prop. s. 489).

Det är ostridigt att A.A. på grund av sin ålder inte kunnat genomföra sin utbildning inom gymnasieskolan. Förbundet har ändå anfört att studerandemedlemskapet inte har något samband med ålder och gett som exempel att en person som är yngre än 20 år och går på gymnasiet kan bli studerandemedlem men en person som är yngre än 20 år och går på vuxenutbildning inte kan bli studerandemedlem. En sådan jämförelse är enligt tingsrätten endast relevant för personer som är i åldrarna mellan antingen året då gymnasieskolan avslutas eller det första året en person kan börja i vuxenutbildning, d.v.s. typiskt sett mellan 18 och 20 år. Andra personer är antingen uteslutna från gymnasieskolan eller från vuxenutbildningen. På det sättet är istället kriteriet att en person för studerandemedlemskap ska gå i gymnasieskolan oupplösligt förenat med ålder och därmed föreligger ett orsakssamband mellan missgynnandet och åldern (jfr AD 2011 nr. 37 och RH 2014:9).

Den omständigheten att Förbundet infört studerandemedlemskapet med goda intentioner saknar betydelse i sammanhanget. Inte heller omständigheten att det är lagstiftaren som ställt upp åldersregler för de olika skolformerna spelar någon roll, då det är Förbundet som ensidigt utformat det villkor i Förbundets stadgar som nu prövas.

Enligt tingsrätten har Förbundet därmed inte visat att det inte finns ett samband mellan A.A. ålder och nekandet av studerandemedlemskapet. DO:s talan ska

därför bifallas. Den som bryter mot diskrimineringsförbudet ska betala diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen. Förbundet har vitsordat det av DO yrkade beloppet och ska därför betala detta till A.A. På grund av det sagda ska käromålet bifallas.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska Förbundet ersätta DO för dess rättegångskostnader. DO har yrkat ersättning med 9 261 kr. Beloppet är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga](#) (TR-02)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ges in till tingsrätten senast den 2 maj 2019, med hänsyn tagen till mellankommande helgdag. Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva målet.

På tingsrättens vägnar

Jonas Härkönen

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.